

KLASA X

T E M A
TE NJOHIM TOKEN PLANETIN
KU JETOJME

QELLIMI:

- Ndergjegjesimi i nxenesve per rendesine e mbrojtjes se Tokes nga ndotjet dhe pasojet
- Forma e Tokes, proceset dhe dukurite netyrore ne Toke

REZULTATET E TE NXENIT:

- Te hulumtoje informacion per Token, planetin ku ne jetojme
- Te shpjegoje nepermjet fotot e formen e Tokes dhe rendesine e saj
- Te analizoje problematikat qe ka planeti Toke

**A ESHTE NJERIU SHKAKTARI
KRYESOR I NDOTJEVE SOT NE
BOTE?**

GRUPI I PARE

1.Toka ne hapsire.

2.Ndertimi i
brendeshem i i tokes.

PERBERJA E ATMOSFERES

Atmosfera e Tokës është një përzierje gazrash që rrethon planetin dhe është thelbësore për jetën.

Përbërja kryesore e atmosferës:

- Azot (N_2) – 78%
- Oksigjen (O_2) – 21%
- Argon (Ar) – 0.93%
- Diooksid karboni (CO_2) – ~0.04% (400 ppm, por në rritje)
- Gazra të tjera (Neon, Helium, Metan, Hidrojen, Ozon, etj.) – < 0.1%

Shtresat e atmosferës:

1. Troposfera (0-12 km) – Ku ndodh moti dhe ku jetojmë ne.
2. Stratosfera (12-50 km) – Përmban shtresën e ozonit që mbron Tokën nga rrezatimi ultraviolet.
3. Mezosfera (50-85 km) – Ku digjen shumica e meteorëve.
4. Termosfera (85-600 km) – Ku ndodhen aurorat dhe Stacioni Ndërkombëtar Hapësinor.
5. Ekzosfera (600+ km) – Kalimi në hapësirën kozmike.

Atmosfera na mbron nga rrezatimi diellor, ndihmon në ruajtjen e temperaturës dhe bën të mundur frysma marrjen. Ndryshimet në përbërjen e saj (si rritja e CO_2) ndikojnë në klimën dhe ngrohjen globale.

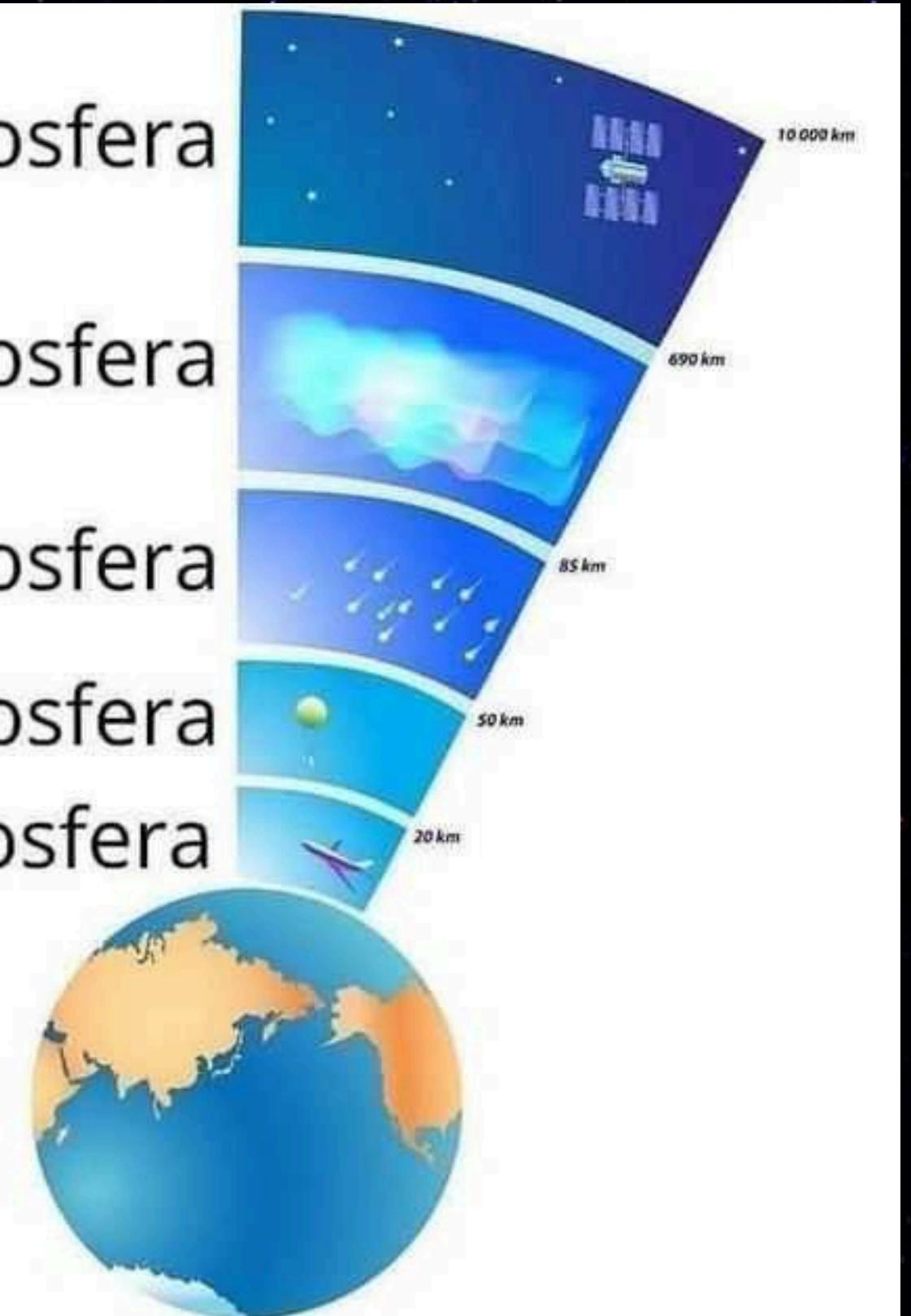
Exosfera

Termosfera

Mesosfera

Estratosfera

Troposfera

KURIOZITET

Njeriu ka arritur te ndote dhe hapsiren:

1. Satelitet e braktisur

2. Pjeset e raketave

3. Testet e armeve antisatelitore

**NASA(NATIONAL AERONAUTICS AND
SPACE ADMINISTRATION)**

*NASA u krijua ne 1958 dhe ka
qellim studimin dhe zbulimin e
hapsires*

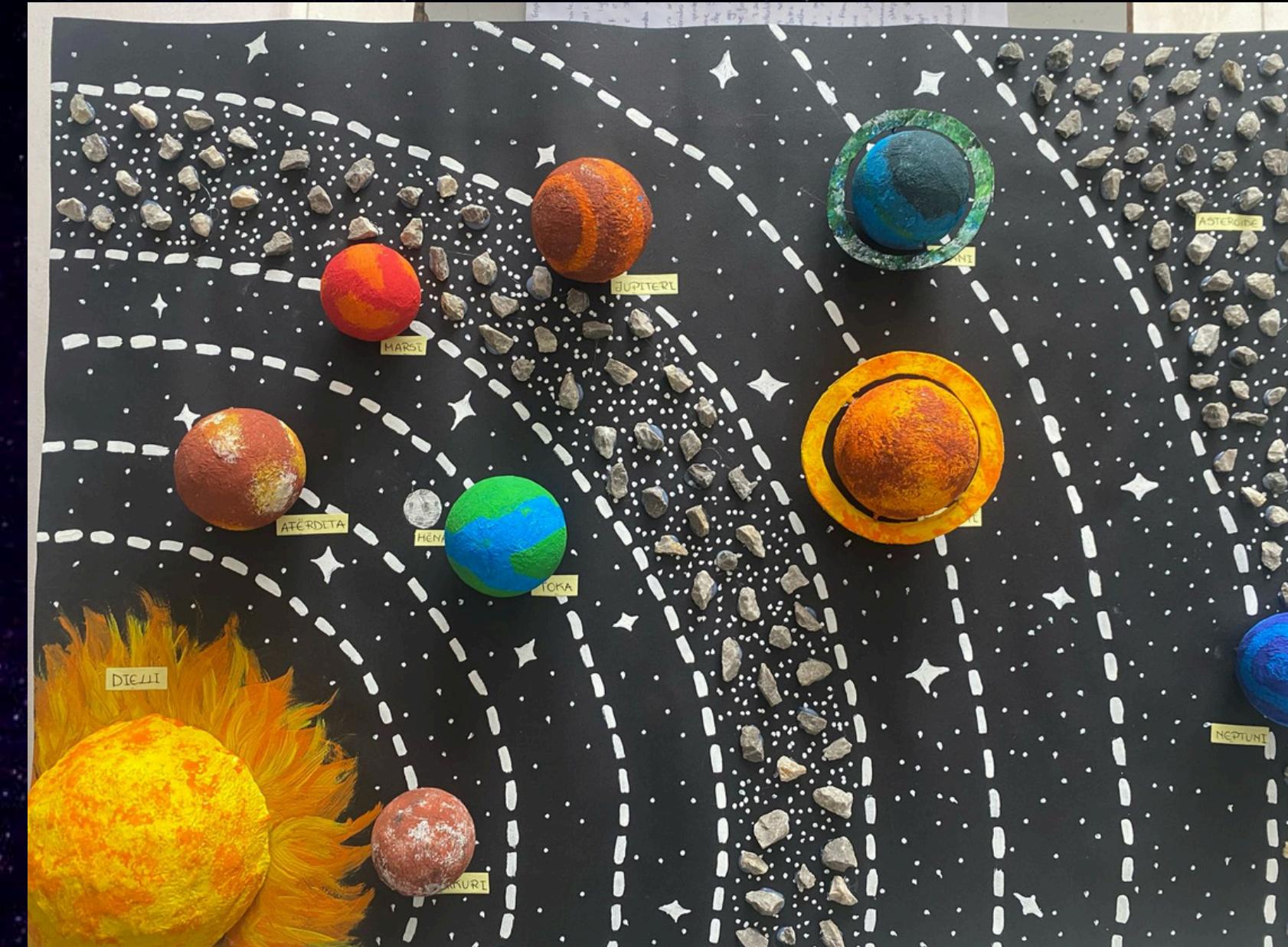

VENDI I TOKES NE SISTEMIN DIELLOR

Toka është planeti i tretë nga Dielli dhe një nga tetë planetet e Sistemit Diellor.

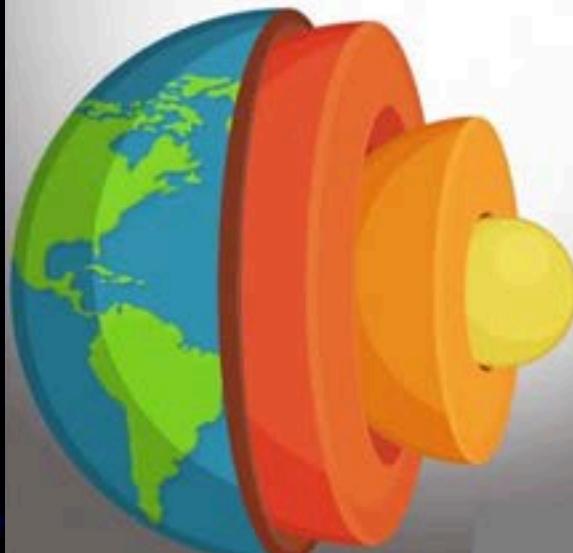
Ajo ndodhet në një zonë të veçantë të quajtur "Zona e Banueshme" ose "Zona e Artë", ku temperaturat lejojnë ekzistencën e ujit të lëngshëm - një element kyç për jetën.

NDERTIMI I BRENDESHEM I TOKES

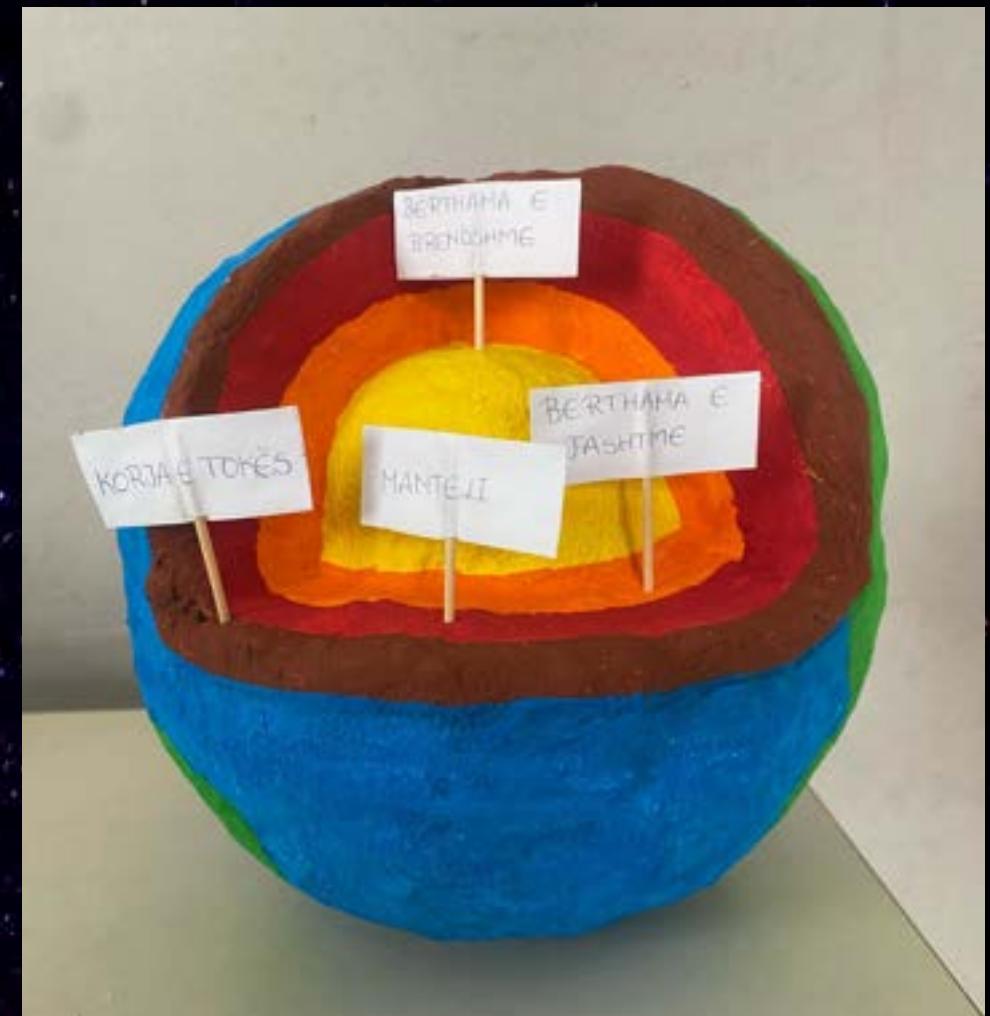
- Nga sipërfaqja në drejtim të qendrës së Tokës, lënda është e shtresëzuar
- Këto shtresa ndryshojnë nga njera tjetra nga dendësia dhe nga vetitë fizike dhe kimike të tyre

- Këto shtresa janë:
1. Korja e Tokës
 2. Mantel
 3. Bërthama e jashtme
 4. Bërthama e brendshme

Toka ka një ndërtim të ndërlikuar dhe përbëhet nga katër shtresa kryesore: bërthama e brendshme , bërthama e jashtme, manteli dhe korja . Korja dhe manteli i sipërm formojnë litosferën, e cila është thelbësore për jetën dhe ekosistemet.

Ndotja e litosferës është një problem serioz që shkaktohet kryesisht nga aktivitetet njerëzore si minierat, bujqësia, mbetjet industriale, shpyllëzimi dhe ndryshimet klimatike. Këto veprime degradojnë tokën, ndotin ujërat nëntokësore dhe prishin ekuilibrin natyror.

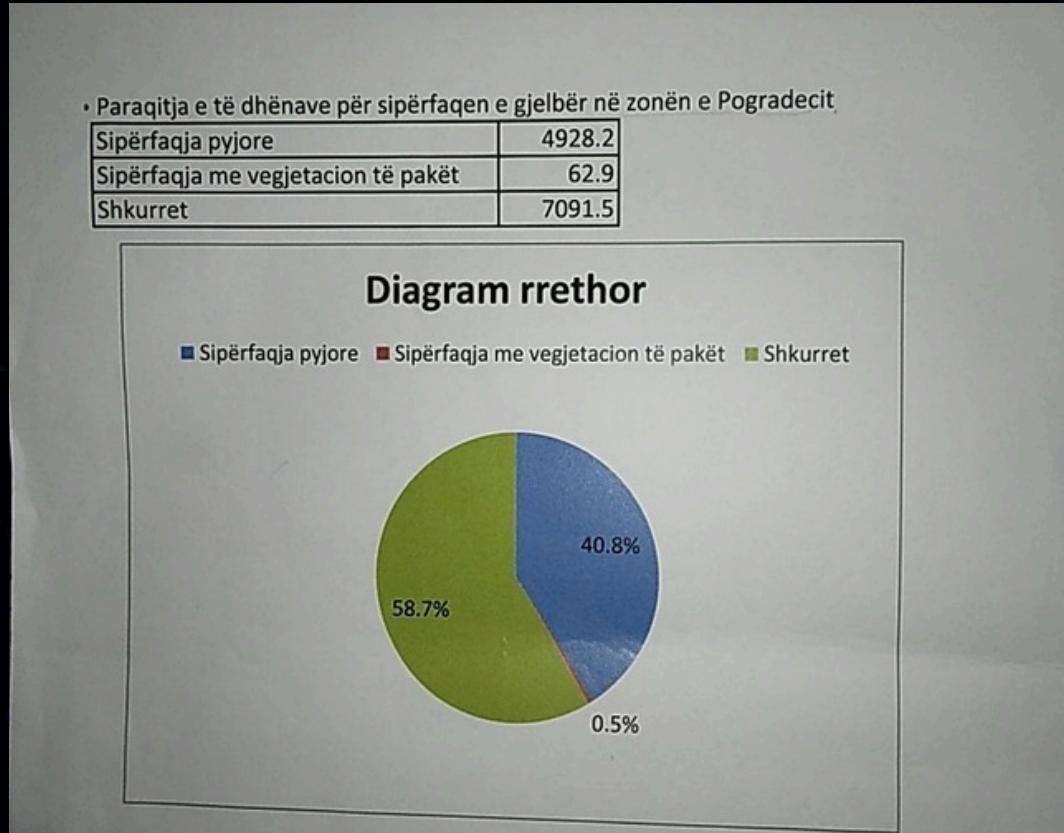

ESE ME TEME:UNE E DUA TOKEN SHQIPTARE!

Shqipëria është një vend i bekuar me një natyrë të mrekullueshme me një histori të pasur dhe me një kulturë të lashtë që e bën atë unike në botë. Peizazhet e saj të larmishme, nga malet e larta e deri te detet e kristalta, janë një pasuri e jashtëzakonshme që na lidh me rrënjet tona dhe na frymëzon për ta ruajtur dhe zhvilluar këtë tokë. Unë e dua Shqipërinë, sepse ajo është shtepia ime, vendi ku ndodhen kujtimet, traditat dhe historia e popullit tim. Një nga arsyet pse e dua tokën shqiptare është natyra e saj e jashtëzakonshme. Shqipëria ka një gjeografi të larmishme që përfshin male te larta si Alpet Shqiptare, fushat pjellore si ato të Myzeqesë, liqene të mëdhenj si ai i Ohrit dhe lumenj të kthjellët si Vjosë. Kjo shumëlojshmën e bën vendin tonë një parajsë të vogël natyrore, ku çdo peizazh ka bukurinë dhe vleren e vet. Bregdeti shqiptar, i cill shtrihet nga Velipoja deri ne Ksamil, ofron plazhe të mrekullueshme me ujera të kristalta dhe brigje të egra që ende ruajnë bukurinë natyrore. Nga ana tjeter, malet tona, si Llogaraja, Tomorri dhe Jezerca, janë monumente natyrore që fshehin brenda tyre legjenda dhe histori të lashta. Shqipëria nuk është vetëm një vend me bukuri natyrore, por edhe një tokë me një trashëgimi të pasur kulturore dhe historike. Qytetet antike si Butrinti dhe Apolonia tregojnë per qyteterime te zhvilluara që lulëzuan në këto troje mijera vjet me pare. Kalaja e Krujës, simbol i qëndresës shqiptare, na kujton luftën e lavdishme të Skënderbeut për lirinë e kombit tone. Traditat shqiptare janë një tjeter thesar i madh që e bën këtë vend të veçantë. Vallja e Rugovës, kostumet popullore, këngët polifonike të Jugut dhe mikpritja shqiptare janë elemente që na dallojnë dhe na bëjnë krenarë për identitetin tonë. Dashuria për Shqipërinë nuk duhet të jetë vetëm një ndjenje, por edhe një përkushtim për ta mbrojtur dhe zhvilluar atë. Ne duhet të kujdesemi për natyrën, të ruajmë pyjet, lumenjtë dhe detet tona nga ndotja. Po ashtu duhet të respektojmë monumentet historike dhe kulturën tone duke mos lejuar që ato të harrohen apo të shkatërrohen. Toka shqiptare është pasuria jonë me e madhe dhe është detyra jonë ta duam dhe ta mbrojme atë për brezat që do të vijnë. Vetem duke e ruajtur këtë vend, ne mund të sigurojmë që Shqipëria të mbetet e bukur dhe e begate për gjithmonë.

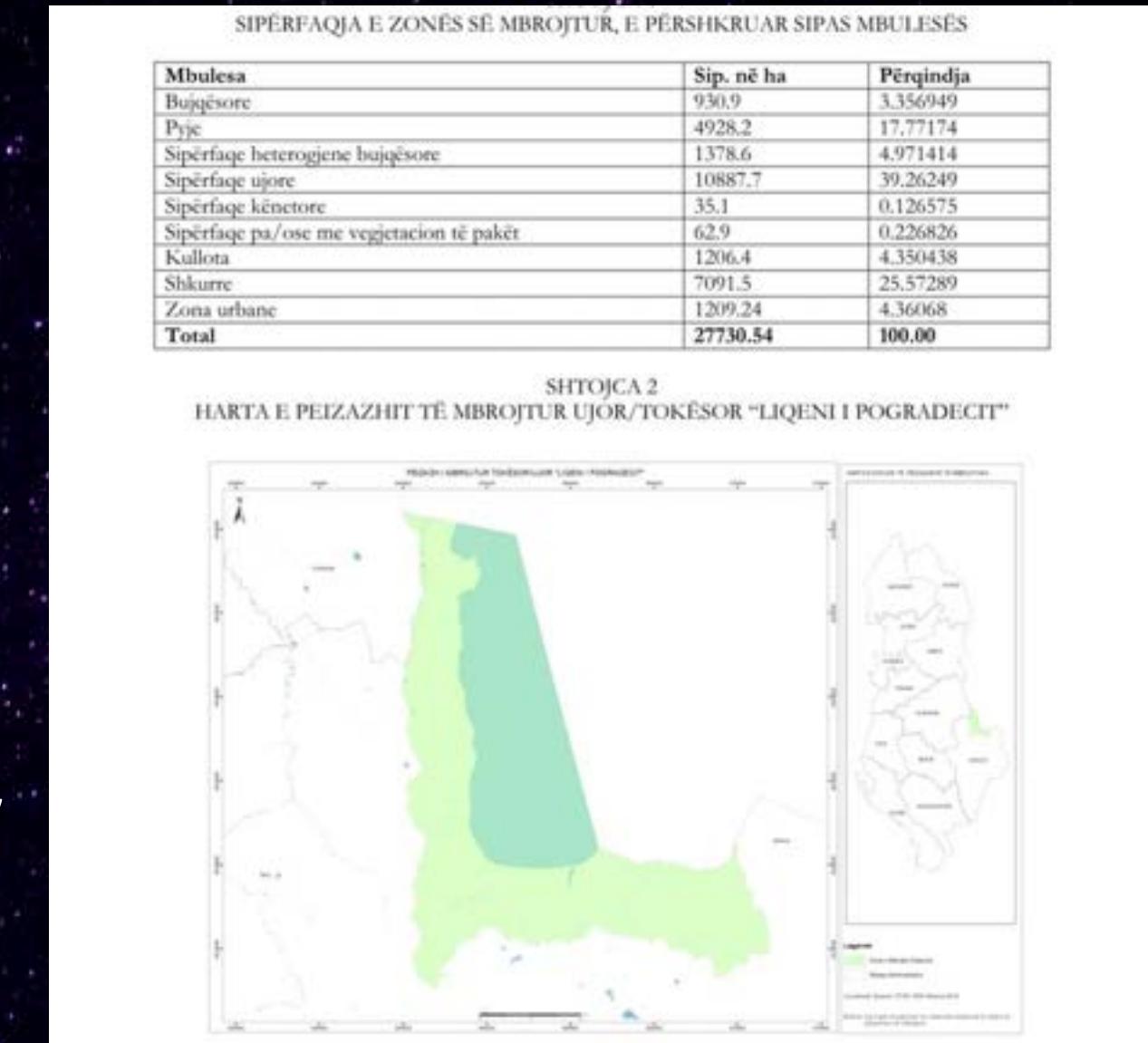

PARAQITJA E ZONES E SE GJELBER NE POGRADEC

Parashikimi për të ardhmen:

- Nëse mbrohet dhe menaxhohet siç duhet, zona e gjelbër në Pogradec mund të ruajë biodiversitetin dhe të përmirësohet.
- Në rast të shpyllëzimit të pakontrolluar ose ndërtimeve, mund të ketë humbje të sipërfaqeve pyjore dhe rritje të sipërfaqeve me vegjetacion të pakët.
- Politikat e menaxhimit të mjedisit dhe mbjellja e pemëve mund të ndihmojnë në zgjerimin e sipërfaqes pyjore dhe përmirësimin e cilësisë së zonës së gjelbër.

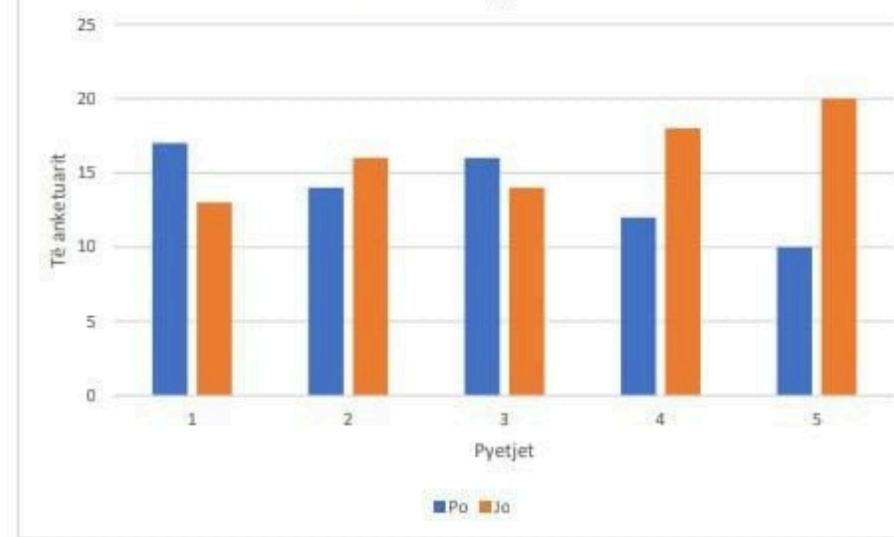

PYETESOR PER NDOTJEN MJEDISORE NE ZONEN TONE

Pytesor pér ndotjen e mjedisit në zonën tor ku banomë

Përgjigja		
Nr i pyetje	Po	Jo
1	17	13
2	14	16
3	16	14
4	12	18
5	10	20

Rezultatet e pyetësorit

Pyetësor pér ndotjen e mjedisit në zonën tonë

1. A është ndotur zona jonë ? Po Jo

2. A është toka e ndotur ? Po Jo

3. Po lumi a është i ndotur ? Po Jo

4. Po ajri a është i ndotur? Po Jo

5. A janë marrë masa pér të ulur ndotjen ? Po Jo

=

1. Historiku i
krijimit te Tokes

GRUPI I DYTE

2. Hidrosfera

5. Pasojat

3. Permasat

4. Ndotesit

SI ESHTE KRIJUAR TOKA?

Sipas shkences:

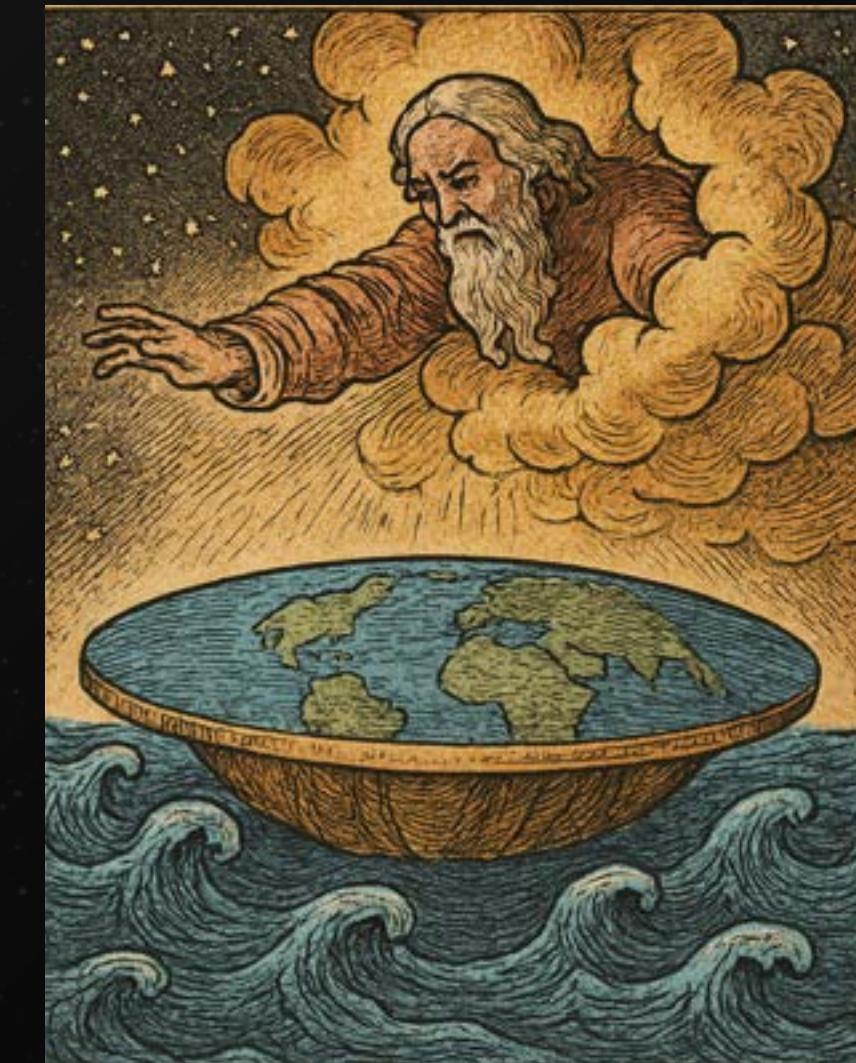

Teoria e Big Bengut (Shkencore): Universi u krijua nga një shpërthim i madh rreth 13.8 miliardë vjet më parë. Nga një re gazi dhe pluhuri u formua Dielli dhe planetët, përfshirë Tokën rreth 4.6 miliardë vjet më parë. Fillimisht ishte një masë e shkrirë, pastaj u ftoh dhe krijoi atmosferën dhe oqeane.

Në histori dhe mitologji, njerëzit kanë pasur teori të ndryshme mbi krijimin e Tokës:

- Bibla: Zoti krijoi Tokën në 6 ditë.
- Grekët e lashtë: Gaia (Toka) lindi nga kaosi.
- Mitologja Nordike: Toka u krijua nga trupi i një gjiganti.
- Mitologja Hindu: Vishnu krijoi universin nga një vezë kozmike.

Sipas mitologjise:

VECORITE NATYRORE TE PLANETIT TOKE

=

Sipërfaqja e Tokës

- Sipërfaqja totale e Tokës: 510.1 milion km²
- Sipërfaqja e mbuluar me ujë: 71% (~ 361 milion km²)
- Sipërfaqja e tokës (kontinentet dhe ishujt): 29% (~ 149 milion km²)

Përqindja e Ujit në Tokë

- 97.5% ujë i kripur (oqeanet dhe detet)
- 2.5% ujë i ëmbël (liqenet, lumenjtë, akullnajat dhe nëntoka)
- 69% i këtij uji është në akullnaja dhe akujt polarë
- 30% është në ujërat nëntokësore
- 1% është i disponueshëm në lumenj dhe liqene

KURIOZITETE PER TOKEN

=

WORLD

THE HIMALAYAS
ARE THE HIGHEST
MOUNTAIN RANGE

ALBANIA

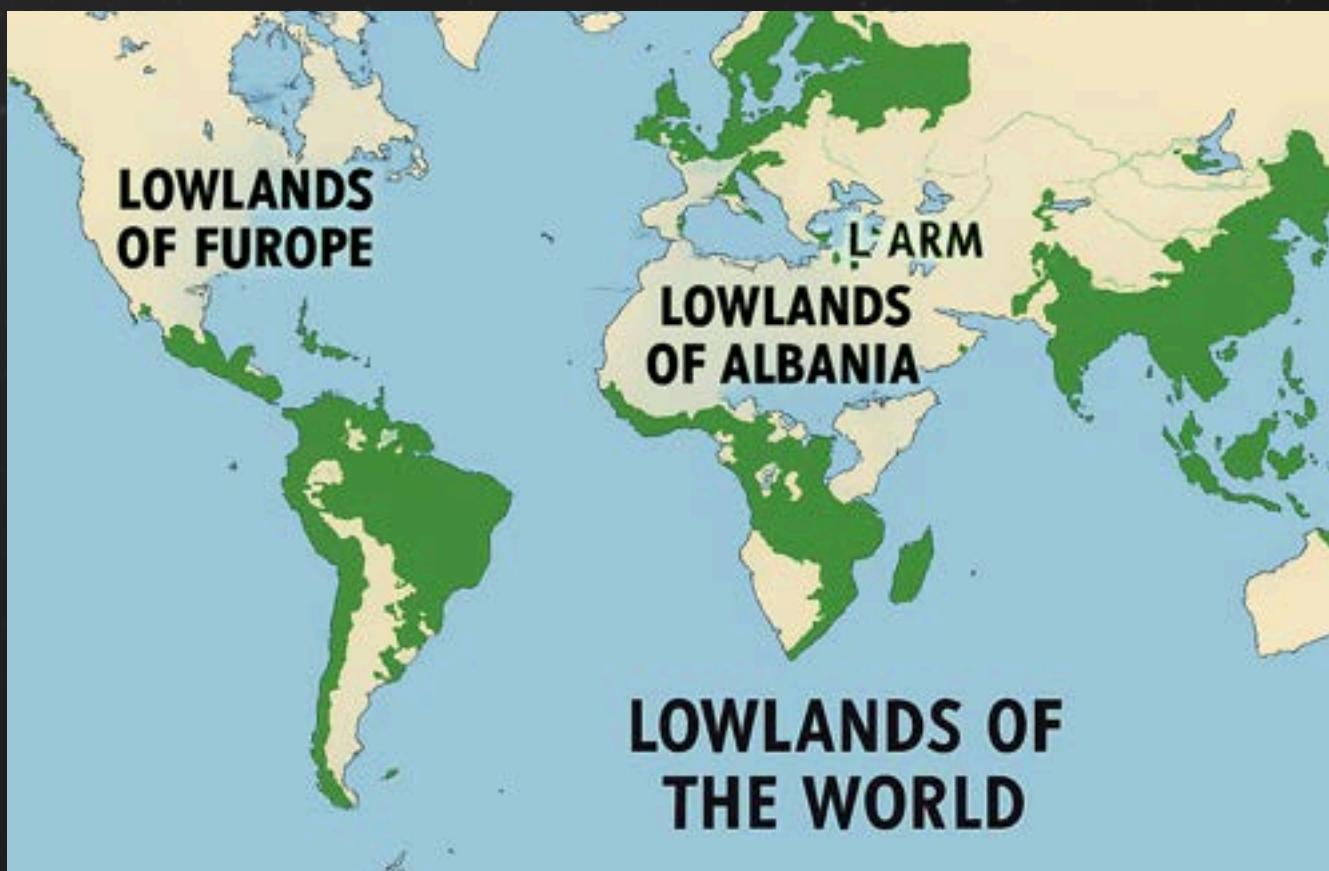

THE THETH NATIONAL
PARK IS LOCATED
IN THEBANAN-
ALPS

EUROPE

APPROXIMATELY
20% OF EUROPE
IS MOUNTAINOUS

Mali më i lartë në

Europë:

1. Maja e Mont Blanc (Francë/Itali):
 - Lartësia: 4,808 metra

Mali më të larta në botë:

3. Mount Everest (Nepal/China):

- Lartësia: 8,848 metra

Pikat më të ulëta në botë:

1. Deti i Vdekur:
 - Lartësia: 430 metra nën nivelin e detit.

Pika më e ulët në Europë: deti).

3. Pike e Ulët e Europës – Fosa e Caspian (Kaspik):

Lartësia: 28 metra nën nivelin e detit.

Mali më i lartë në

Shqipëri

2. Maja e Korabit:

- Lartësia: 2,764 metra

Pika më e ulët në

Shqipëri:

2. Shkëmbi i Kavajës:

- Lartësia: 0 metra (niveli)

HIDROSFERA TOKA, PLANETI BLU

Toka njihet si "planeti blu" për shkak të sasisë së madhe të ujit që mbulon rreth 71% të sipërfaqes së saj. Oqeanet përbajnë rreth 97% të ujit të Tokës dhe luajnë një rol kryç në ekosistem, klimë dhe jetë.

Oqeanet sipas madhesise:

- **Oqeani Paqësor – 168.7 milionë km²**
- **Oqeani Atlantik – 85.1 milionë km²**
- **Oqeani Indian – 70.6 milionë km²**
- **Oqeani Jugor (Antarktik) – 21.96 milionë km²**
- **Oqeani Arktik – 15.55 milionë km²**

Lumi më i ndotur në Evropë

Lumi më i ndotur në Evropë është Lumi Danub.

Lumi i Çërravës është ndotur ndjeshëm nga mbeturinat urbane dhe ujërat e zeza. Banorët e fshatit, rreth 1,500 persona, shpesh hedhin mbeturina plastike dhe mbetje të tjera në lumë, duke kontribuar në ndotjen e tij.

Lumi më i ndotur në Shqipëri

Lumi më i ndotur në Shqipëri konsiderohet Lumi Ishëm. Lumi Ishëm, i cili formohet nga bashkimi i lumenit të Tiranës.

SHKAQET DHE PASOJAT E NDOTJES SE TOKES

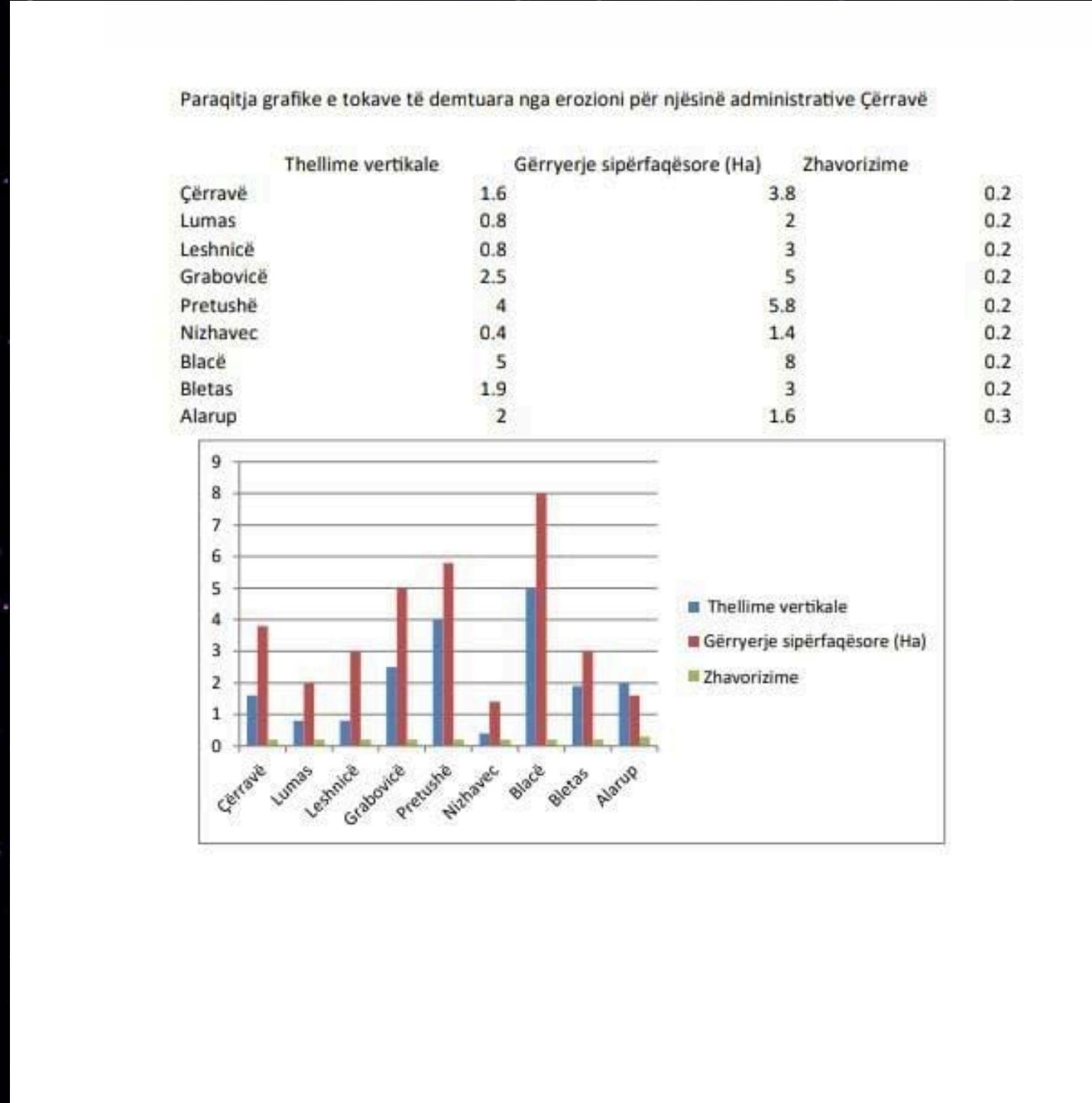
- Hedhja e mbeturinave urbane
- Ndotja nga industria dhe kimikatet tokiske
- Përdorimi i pesticideve dhe plehrave kimike në bujqësi
- Shpyllëzimi dhe erozioni i tokës
- Shkarkimi i ujërave të zeza dhe mbetjeve nga minierat

- Rënia e pjellorisë së tokës
- Ndotja e ujit të pijshëm
- Efektet në shëndetin e njeriut
- Humbja e biodiversitetit
- Ndryshimet klimatike dhe efekti serë

PARAQITJA GRAFIKE E TOKAVE TË DEMTUARA NGA EROZIONI PER NJESINE ADMINISTRATIVE ÇERRAVE

Sipas ketij grafiku zonat me te prekura jane:

- Blacë ka nivelin më të lartë të thellimit vertikal (5 m), duke treguar një erozion të thellë dhe të avancuar.
- Pretushë ka sipërfaqen më të madhe të gërryer (5.8 ha), duke treguar dëmtime të mëdha nga erozioni sipërfaqësor.
- Nizhaveci ka një ndikim relativisht të ulët në të gjitha parametrat, duke treguar më pak probleme me erozionin në krahasim me fshatrat e tjera.
- Zhavorizimi është relativisht i ulët në të gjitha zonat, me vlera që varojnë midis 0.2 dhe 0.3.

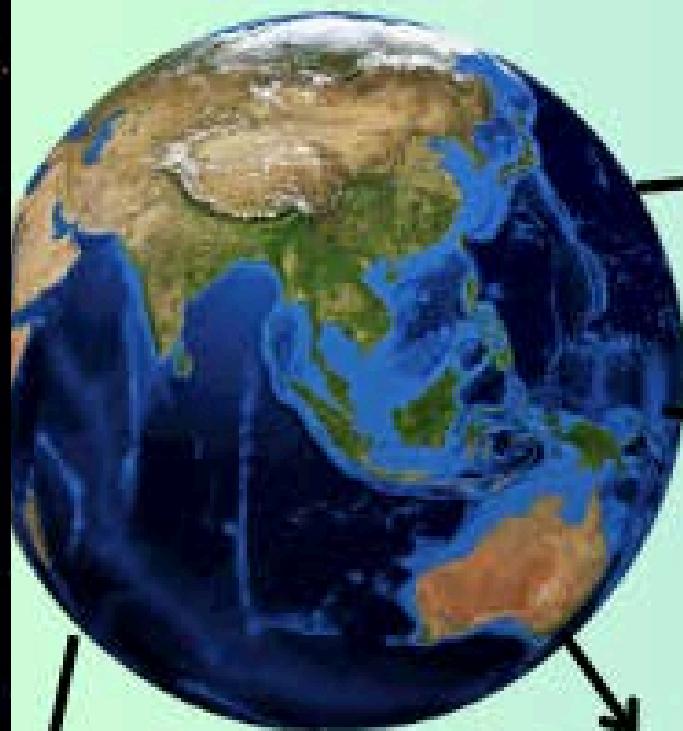
PODCAST ME SPECIALISTIN E NJESISE ADMINISTRATIVE ÇERRAVE ME Z.AGRONOM SEITLLI

Qellimi:Masat e marra nga kjo njesi per parandalimin e erozionit ne te ardhmen

TOKA.

HISTORIA, PËRMASAT, HIDROSFERA, NDOTËSIT,

PLANETI BLU 70.8%

H_2O

HIDROSFERA 4 OQEANET:
 O.PAQËSOR: 168.72 M.KM²
 O.ATLANTIK: 85.13 M.KM²
 O.INDIAN: 70.56 M.KM²
 O.ARKTIK: 15.56 M.KM²
 O.JUGOR: 20.33 M.KM²

PËRMASAT

SIP: 510.1 M.KM²

RR. E: 6,378.1 KM RR.P:
6,356.8 KM

KONTINENTET:

AZIA – 44.58 MIL.KM²

AFRIKA – 30.37 MIL.KM²

AMERIKA E VERICHTUT – 24.71 MIL.KM²

AMERIKA E JUGUT – 17.84 MIL.KM²

ANTARKTIDA – 14 MIL.KM²

EVROPA – 10.18 MIL.KM²

AUSTRALIA (OQEANIA) – RRETH 8.56 MIL.KM²

PASOJAT.

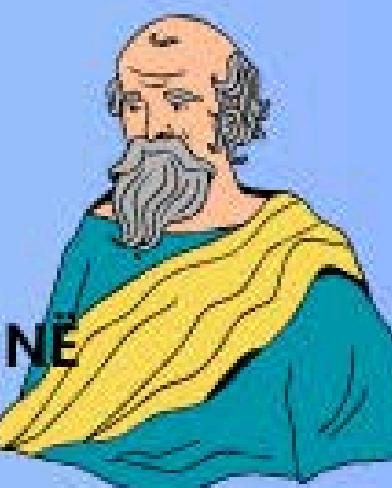
NGROHJA GLOBALE

"TOKA NUK KA NËVOJË PËR NË, NË KËMI NËVOJË PËR TOKËN.
LË TA MBROJMË SOT, QË TË KËMI NJË TË NËSËRMË."

HISTORIA

**ANTIKITETI
(sh.v.p.e.s)**

SIPAS PTOLEMEUT
TOKA QËNDRONTE NË
QENDËR (SISTEMI
HELIOCENTIRK)

MESJETA (SH.XV.E.S)

SIPAS KOPERNIKUT NË
QENDËR ËSHTË DIELLI (SISTEMI
HELIOCENTRIK)

PASOJAT

- RRITJA E CO₂ NË ATMOSFERË
- SHKRIRJA E AKULLNAJAVE

=

GRUPI I

Nderthurja e 4
gjeosferave ne
planetin tone
(Sferat e jashtme)

- Atmosfere
- Hidrosfere
- Biosfere
- Litosfera(sfere e brendshme)

TRETE

Problemet globale

- Shiu acid
- Efekti serre
- Ndryshimet klimatike

Masat e marra ne rang
boteror per zgjidhjen e
problemeve mjedisore
globale

- Konventa e Rio de Janeiro (1992)
- Protokolli i Kiotos (1997)

NDOTESIT KRYESORE TE 4 SFERAVE

Ndotesit natyrore:

(Atmosfera)

- *Hiri vullkanik*

(Biosfera) 5 Qershori Dita boterore e Mjedisit

- *Ndryshimet klimatike natyrore*

(Hidrosfera) 22 Mars Dita Boterore e Ujit

- *Detergjentë natyrorë nga algat*

(Litosfera) 22 Prill Dita Nderkombetare e Tokes

- *Aktiviteti vullkanik (metale të rënda në Tokë)*

Ndotesit njerezore:

(Atmosfera)

- *Dioksidi i karbonit (CO_2) – nga djegia e karburanteve fosile*

(Biosfera)

- *Shpyllëzimi masiv*

(Hidrosfera)

- *Kimikatet bujqësore*

(pesticidet, plehrat kimike)

(Litosfera)

- *Shpërthimet dhe nxjerrjet minerare*

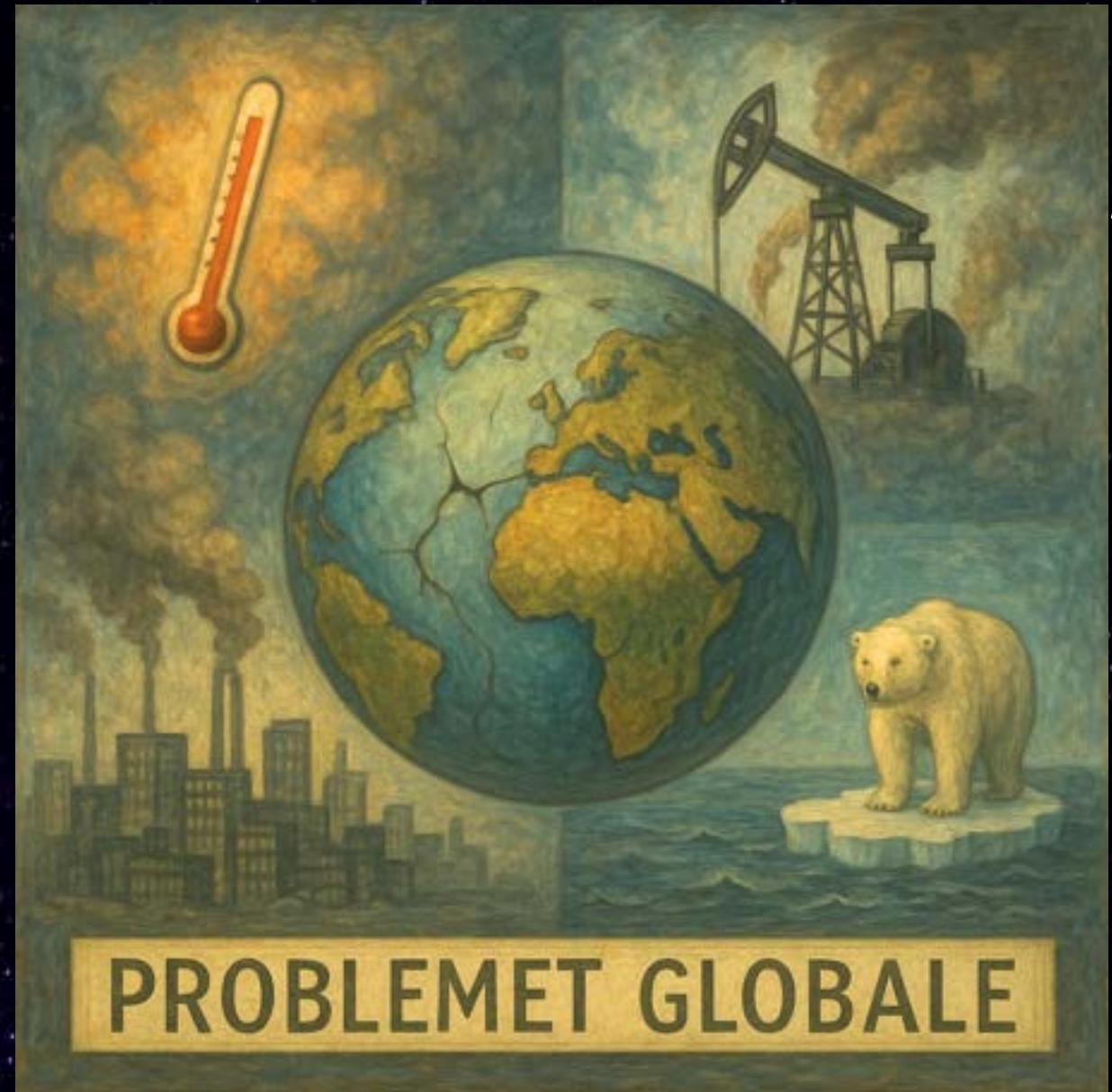

PROBLEMET GLOBALE

Shkrirja e akunllajave

Pasojet e shkrirjes se akunllajave:

- Pakesimi i rezervave te pijshem
- Zhdukja e vendmanimite te kafsheve polare

Permbytjet

Pasojet e permbytjeve:

- Shkatërrojnë shtëpi, rrugë, ndërtesa dhe infrastrukturë
- Rrezik për sëmundje infektive nga uji i ndotur (si kolera, diarrea)

Shiu acid

Pasojet e shiut acid:

- Prishja e monumente historike dhe ndërtesa të vjetra dëmtohen nga aciditeti
- Dëmton biodiversitetin dhe ekosistemet natyrore

SHKAQET DHE PASOJAT E NDOTJES SË BIOSFERËS

Biosfera përfshin çdo formë jete që nga mikroorganizmat e vegjël deri te kafshët dhe bimët dhe është e ndërthurur ngushtë me sistemet fizike të Tokës.

Shkaqet e ndotjes

1. Ndotja e ajrit
2. Ndotja e ujit
3. Urbanizimi dhe industrializimi

Pasojat e ndotjes

1. Ndryshimet klimatike
2. Humbja e biodiversitetit
3. Dëmtimi i shëndetit të njeriut

MASAT E MARRA NË RANG BOTËROR PËR ULJEN E NDOTJES SË MJEDISIT

Pse u mbajt Konuenta e Rio-s?
viti 1992

Të adresohej kriza mjedisore globale dhe të promovohej një zhvillim i qëndrueshëm, dmth. zhvillim që plotëson nevojat e brezave të sotëm pa rrezikuar aftësinë e brezave të ardhshëm për të plotësuar nevojat e tyre.

Pse u mbajt Protokolli i Kiotos?
viti 1997

Për të ndaluar rritjen e ndotjes së atmosferës. Për të ndaluar ngrohjen globale. Për të vendosur objektiva të detyrueshëm për shtetet e zhvilluara.

A e arritën qëllimin këto protokolle?

Jo sepse shtetet ndotese me te medha ndotese si Kina, SHBA, Kanada nuk e nenshkruan.

KONTRIBUT YNE NDAJ MJEDISIT

Kontributi yne ndaj mjedisit...

Nje pike uji ne oqean...

TRAJTOJENI TOKEN ME RESPEKT! ATE NUK E
TRASHEGUAT NGA ETERIT TUAJ, POR UA MORET
HUA BIJEVE TANE!

FALEMINDERIT!